

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K

pol leta . . . 5.— "

četrt leta . . . 2:50 "

posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostojne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

. . . dvakrat . . . 12 "

. . . trikrat . . . 10 "

za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka »Učiteljskega Tovariša« izide dne 24. marca 1916.

Snujmo šolarske vojne muzeje.

Živimo v zgodovinsko najbolj krvavem času; zakaj boj, ki ga bije že nad 18 mesecev ves civilizirani svet prosvetlene Evrope, pač nima primere v svetovni povestnici, in takega boja menda tudi več ne uka človeški rod!

Lahko umljivo je tedaj, da izkuša sedaj trpeči rod ohraniti kolikor toliko jasno sliko, živ spomin na krvavi ta ples, kjer se borita dve državi z nadčloveško hrabrostjo za svoj obstanek proti stokratni premoči v svesti si, da morata streti v prah oholega nasprotnika.

V večni spomin na ta gigantski boj stavijo po raznih mestih več ali manj posrečene spomenike, vzdavajo spominske plošče, izdajajo spominske knjige itd. — Poudarjati menda ni treba posebe, da imajo tudi tu razni denarni spekulantje svoje umazane prste vmes!

V najnovejšem času se je porodila še najboljša misel — snovati po večjih mestih nekake vojne muzeje, kjer se ohrani našim potomcem večni memento, kaj vse si je človeški um izmislil, da čim prej in izdatneje uničuje človeška življenja, ta umotvor božje modrosti.

Ker pa je sedanja vojna posegla s svojo kruto roko tudi v najoddaljenejšo gorsko vas, in ker ni skoro rodovine širom božje zemlje, ki bi ne objokavala izgube dragega svojca, oziroma ni družine, ki bi ne imela kakega junaka v boju, je pač umestno, da tej vojni postavimo tudi v najoddaljenejši vasi primeren spomenik, ki bo trajno in najdovzetneje vplival na našo bodočnost, na našo mladino!

V ta namen ustanovimo na vsaki šoli nekaj krajevnih šolskih vojni muzej, kjer naj se zberejo vse stvari, ki se dobe v dotičnem šolskem okolišču, spominjajoče in nanašajoče se na to krvavo klanje.

Po naših mislih naj bi tak muzej obsegal nekako sledeče stvari:

1. Po možnosti naj bi se zbrale slike vseh onih vojakov-junakov iz šolskega okolišča, ki so padli za dom. Na sliki naj se navede kraj in dan smrti. (Glej »Ehrenhalle«!)

2. Zbere naj se po učencih kolikor možno mnogo vojnih dopisnic, ki naj se shranijo v posebni knjigi ali pa — kakor je nasvetoval neki hrvaški kolega v »Napredku« — prepisejo v posebno knjigo-kroniko. Umevno, da z važnejšimi dogodki. —

3. Ta ali oni prinese iz vojne kako orožje, kak izstrelek ali kaj sličnega. Po možnosti naj se izkuša dobiti take stvari za muzej, in vojno ministrstvo bi gotovo tudi rado prispevalo k tej točki.

4. Zbero naj se vsi odloki, okrožnice, oklici itd., ki so bili izdani povodom te vojne, v posebno mapo. Tudi razne knjige in brošure, nanašajoče se na vojno, bi dobile tu svoj prostor.

5. Zbero naj se vsi izkazi o nabiranju vojnega davka, »Pesem o vinarjih«, izkazi nabranih kovin, cunj itd. dotične šole.

6. Zanimiva bi bila tudi zbirka raznega kruha, ki ga ljudstvo uživa v sedanjosti, v trajen spomin, češ, tak-le je bil naš »vsakdanji kruh«, a vendar nismo podlegli...

7. Manjkati bi tudi ne smela zbirka slik raznih vojskovodij, zbirka raznih vojnih znakov, ki jih je že precejšnje število, večina seveda za »Rdeči križ«, bodisi naših ali zavezniških ali pa celo naših sovražnikov. Napačna bi ne bila povrh še zbirka vojnih poštних znamk, dopisnic, denarja itd.

8. Slednjič naj se vežna vrata vsake šole porabijo v zabijanje vojnih žrebljev s primernimi okraski. Čisti dohodek naj se naloži kot nedotakljiva glavica, in obresti te glavice naj se porabljajo v pomoč najubožnejšemu vojnemu invalidu dotičnega šolskega okolišča.

Te vrstice naj značijo na debelo obtesan okvir šolskega vojnega muzeja! Ako se zdi kateremu tovarišu ta misel dobra, naj jo uvažuje; ravno tako jo priporočamo našemu c. k. deželnemu šolskemu svetu v blagohotno uvaževanje!

Ivan Šega.

Vojna.

JUNAKOV GROB.

IVAN SEDMAK.

Na braniku naše slovenske Gorice je padel junaške smrti tovariš Ivan Sedmak, učitelj v Iloku v Istri. — Pokojni učitelj-junak je od vsega srca ljubil svojo ožjo hrvaško-slovensko domovino Istro in njeno deco ter je zvesto, neumorno, požrtvovalno in uspešno deloval v šoli in izven nje za nje blaginjo in napredek. Končno je za njeno obrambo dal svoj največji zaklad — svoje idealno življenje! Da bi le bila tudi ta žrtev v korist slavi in lepši bodočnosti ljubljene naroda!

Bodi vzornemu kulturnemu delavcu-junaku, za dom in cesarja padlemu narodnemu učitelju ohranjen nemrljiv spomin v srcih naroda in stanu, ki jima je bil odličen član!

FRANC PIRC.

Letos ob Svečnici je umrl v neki bolnici na Štajerskem tovariš Franc Pirc, učitelj v Žužemberku na Dolenjskem. Bil je poklican v vojaško službovanje, a napadla ga je težka bolezen, ki ga je končno rešila vseh muk. Svoj čas je služboval v Gorici, potem se je preselil na Kranjsko; po nemirnem potovanju križem slovenske zemlje je dospel naposled do trajnega pokoja. — Rojen je bil leta 1874. na Črnom vrhu, učiteljske je dovršil leta 1896., definitivno pa je bil nastavljen leta 1906.

Bodi mu lahka domača gruda in priazen spomin med nami!

K AVSTRO-GRSKI VOJNI RAZSTAVI NA DUNAJU 1916.

Na tej znameniti razstavi bo poleg kopne armade zastopana tudi naša vojna mornarica, ki bo imela poseben oddelek. Ta oddelek bo razdeljen v več skupin; razen glavne skupine in posebnega oddelka »praporni ogled« bo vseboval skupine: 1. ladijski modeli, 2. torpedni in mornarični izstrelki, 3. izdelki vrvarske industrije, 4. mornariška obleka in oprema za častnike in moštvo in 5. navtični merilni instrumenti. Posebno zanimiva bo skupina trofej iz sedanje vojne: predmeti s sovražnih potopljenih ladij, in sicer s francoskih podmorskih čolnov »Curie« in »Bernucelli«, z italijanske oklopne križarke »Giuseppe Garibaldi« itd., dalje pa tudi deli sestreljenih italijanskih zračnih velikanov »Citta di Ferrara« in »Citta di Jesi«, pisemska vreča, ki jo je neki italijanski letalec vrgel v Trst, sovražne granate in kos razletele srbske mine, ki so ga našli blizu mesta, kjer je ponesrečil monitor »Temes«.

ITALIJANSKI UČITELJI.

Italijansko učiteljsko društvo je izdalo na učitelje okrožnico, v kateri zahteva od njih, naj vzpodbujajo otroke, da nabirajo razne kovine: železo, baker, pločevino itd., ker armadno vodstvo toži, da manjka kovin.

ODPRAVA BELIH ŽEPNIH ROBCEV PRI ARMADI NA BOJIŠČU.

Višje armadno poveljstvo je naprosilo vojno ministrstvo, naj ne pošilja armadi na bojišče več belih robcev, marveč barvane. Nadomestnim četam se je zato naročilo, naj pohodnim oddelkom prepovejo vzeti s seboj bele robce. Bele robce pri armadi na bojišču zamenjajo polagoma z barvanimi.

PO VOJNI PRIDEJO TUDI ŽENE NA VRSTO.

V nemški javnosti živo razpravljajo o predlogu, da se naj uvede po vojni tudi ženska službena dolžnost. Vsaka telesno sposobna žena naj bo zakonito primorana se podvreči eno leto državni ali javni službi, da se izvežba v panogah, ki so ženam primerne in za razvoj države važne. Žene bi odslužile svoje leto v bolnišnicah, otroških vrtcih, vzgojevališčih, kuharskih šolah, vzornih gospodarstvih itd. Ta službena dolžnost naj bi bila splošna, kakor je vojaška za moške.

POMANJKANJE PORODOV.

Sedanja vojna zahteva ogromno žrtev. Ne samo, da je že padlo silno mnogo zdravih ljudi, in se nič ne more vedeti, koliko jih še pade, tudi na zdravju bodo vojaki hudo trpeli, tako da jih pač ne bo preveč, ki bodo dali življenje krepkim in zdravim otrokom. To je seveda za vse države velika škoda, zakaj vsaka država želi imeti čim več zdravih prebivalcev; toliko več je davkoplačevalcev, toliko več vojakov, toliko več delavcev vseh vrst, toliko več bogastva. Že pred vojno so v nekaterih državah s skrbjo opazovali, da pojema število porodov. Imoviti ljudje imajo navadno manj otrok kakor ubožni, a že pred vojno se je pokazalo, da so tudi ubožni ljudje začeli omejevati število otrok. V Berlinu so svoj čas socialne demokratke začele celo agitacijo, da naj več ne rode, češ, otrok je za starše le kazen, ker poveča itak velike skrbi. Zdaj so v pruskem državnem zboru obširno razpravljali o pojevanju porodov. Sredi minolega stoletja je prišlo na Nemškem na tisoč oseb povprek 35 do 40 porodov na leto, začetkom sedanjega stoletja pa le še 22 do 27 porodov. Vladni zastopnik je pojasnil, da se krči na Nemškem v sedanjem stoletju število porodov trikrat hitreje kakor prej, in da ga ni kulturnega naroda, kjer bi število porodov tako padalo, kakor pri Nemcih. Na Francoskem je poteklo 70 let, preden se je število po-

LISTEK

Anton Gaspari:

Pisma.

(Pisma 1916.)

BRATEC.

Veš, za hišo že črešnja cvete, griček je ves svežezelen, lastovke po vasi beže, s kljunčki drobijo, v gori z lesk mačice visijo, dnevi so jasni, solnce jih greje, večeri tihi, tihi, v nočeh zvezde živo gore — tako je pri nas...

A ti si tako daleč od nas, tako daleč v sneženih gorah, podnevi nevarnost, v nočeh mrz — če mislim na vse to, me je v srcu strah... Kdaj prideš domov?... Pridi kmalu, ker sva z mamico čisto sama, dolgečas po atku, Tončku in tebi je nama.

SESTRICI.

Ti sladko spančkaš, jaz vso dolgo noč bedim, ti o meni sanjčkaš, usteca drobna premičeš, komaj slišno me kličeš, a jaz na straži stojim in te čujem... Mislim nate — saj si tako lepa, tako mlada in me imaš tako, tako rada in tebe jaz —

kako bi te ne ljubil, saj si moja mala, pridna sestra, ki misliš ves dan name, ki sanjaš vso noč o meni, ki moliš zame... Še čutim, kako ti je ob sjovesu trepetala ročica, še vidim, kako je plakala v očeh ti solzica.

VESELO SPOROČILO.

Danes mi je v srcu gorko — čutim: to ni le hip, ki v mislih ostane, v srce plane in se preko žil preljuje, da nekje daleč od srca umre — to je življenje vse — pomladni dan — v njem cveto zlate poljane, tisoč solnc sije, sije, njim slavci pesni naših šum govoré, nikjer rčne sence — žal — misli, besede —

nikjer črne sence — žal — misli, besede — le naglji, lilije, resede...

PRIJATELJU.

Pišem Ti v srcu pismo solz krvavih, preliti iz spominov skelečih, nabranih gorja hipov trpečih, časov bolnih, dni in ur nezdravih.

Pišem Ti v dalje, Tebi od usode izbrane, dolga je pot — pa jo misel prehodi — po široki zemlji gališki blodi, išče grobove, kliče Tvoje pekoče rane. —

A obzorjem vsem je mesto neznan, ne zna zanj bitje, nihče ga ne najde, kjer je Tvoje žlahtno srce pokopano...

Povej mi v sanjah: Kam naj misel zajde, kam zasadi naj svežih rož Ti roka, kje naj srce do krčev se izjoka? —